

ЎЗБЕКИСТОННИНГ ИСРОИЛ БИЛАН САВДО-ИҚТИСОДИЙ ҲАМКОРЛИГИ

Шохрухбек Турғунбой ўғли Зокиров

мустақил изланувчи

АННОТАЦИЯ

Давлатлараро иқтисодий соҳадаги ҳамкорлик ўзаро муносабатларни ривожлантиришда муҳим ҳисобланади. Чунки иқтисодий соҳа ҳамкорликнинг мазмунини, ўзаро манфаатлар уйғунлигини ва алоқалар ривожининг истиқболини белгилаб бериши билан аҳамиятлидир. Ўзбекистон Исроил муносабатларининг савдо иқтисодий жиҳатларини тадқиқ қилиш орқали ўзаро муносабатларнинг ўсиш даражаси ва истиқболларини прогнозлаш мумкин бўлади.

Калит сўзлар: иқтисодий манфаатлар, “Ҳапоел” банк, Исроил лоббисининг аралашуви, аграр соҳа.

ABSTRACT

Cooperation in the interstate economic sphere is important in the development of mutual relations. Because the economic sphere is important because it determines the content of cooperation, the harmony of mutual interests and the perspective of the development of relations. By studying the trade and economic aspects of Uzbekistan-Israel relations, it will be possible to forecast the level of growth and prospects of mutual relations.

Keywords: economic interests, "Hapoel" bank, intervention of Israel lobby, agrarian sector.

КИРИШ

Исроилнинг Ўзбекистондаги асосий стратегик иқтисодий манфаатлари бу ўз маҳсулот ва хизматларини сотиш учун бозор ва давлатимизнинг транспорт йўллари, хом-ашё материаллари ва энергия манбаларидан фойдаланишдир.

Собиқ Иттифокдан мустақилликка эришган Марказий Осий минтақаси давлатларига хусусан, Ўзбекистонга иқтисодий жиҳатдан ўзлаштириш учун исроиллик ишбилармонлар биринчилардан бўлиб келди. Улар истеъфодаги ва амалдаги дипломатлар, махсус хизмат ходимлари, ҳарбийлар ва мамлакат сиёсий элита вакиллари билан шахсий алоқаларидан фойдаланиб, ўз бизнесларини йўлга қўйишга

киришишиди. Исроил бизнеси Марказий Осиё бозорига кириши ва ўзлаштириши ҳақида матбуотда кам ёритилган бўлсада, Ўзбекистон билан иқтисодий ҳамкорлик борасида муваффақиятли фаолиятни амалга оширди.

Жумладан, Исроилнинг йирик бизнесга йўналган иқтисодий компонентнинг роли ошди. Исроилликлар ишбилармонлар томонидан жуда тез суратларда Ўзбекистон иқтисодиётининг энг муҳим тармоқлари бўлган энергетика, нефт ва газ қазиб олиш, табиий ресурсларни қазиб олиш ва қайта ишлаш соҳаларига кириб боришга уринишлар бўлди.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

Ўзбекистонга Исроил бизнес вакилларининг кириб келишида Исроил ташқи разведка идораси МОССАДнинг собиқ раҳбари ўринбосари **Д.Кимхе** муҳим рол ўйнади. Д.Кимхе Совет Иттифоқи кулашидан олдин ҳам минтақанинг мусулмон республикаларидаги сиёсий элиталар билан кенг алоқаларни ривожлантирган бўлиб, айнан у Ш.Айзенберг, Б.Штейнмец ва Й.Мейманларни 1991 йилда Марказий Осиёнинг сиёсий элита ва истеблишмент вакиллари билан таништирган. Унинг ёрдамида исроиллик ишбилармонларнинг компаниялари Ўзбекистон, Тожикистон, Туркменистон ва Қозоғистонда фаолиятни бошлади.

Шунингдек, Исроилнинг Ўзбекистон билан иқтисодий ҳамкорлик алоқаларини ривожлантиришида бугунги кунда Кнессет депутати **А.Либерманнинг ўзига хос ўрни бор**. А.Либерман 1997 йилда Исроил Бош вазири Б.Нетаняхунинг канцелярияси бош директори сифатида Марказий Осиё мамлакатлари бўйлаб сафаридан Исроилга қайтгач, Б.Нетаняхуга минтақа давлатларига Исроилнинг таъсирини ёйиш имкониятини бой бермасликни тавсия қилди. А.Либерман иқтисодиётнинг турли соҳаларида минтақа давлатларга кенг қўламли лойиҳаларни амалга ошириш бўйича Бош вазирга таклифлар беради.

Шу билан бир қаторда, Ўзбекистоннинг Биринчи Президенти И.Каримовнинг 1998 йил 14-16 сентябрь кунлари Исроилга амалга оширган расмий ташрифи икки томонлама сиёсий ва иқтисодий муносабатларни амалга оширишга сезиларли ижобий таъсир кўрсатди. Ташриф арафасида И.Каримов Исроилнинг “Время” газетасига берган интервьюсида ўз мақсади давлатлараро савдо-иқтисодий муносабатларни йўлга қўйиш эканини таъкидлади.

Жумладан, 1998 йил сентябр ойида Исроилнинг “**Хапоел**” банки ва Ўзбекистон Миллий банки ўртасида банк соҳасида ҳамкорлик тўғрисида битим имзоланди. 2000 йил

декабр ойида Б.Штейнмецга қарашли Исроилнинг "Бейтман Проджектс лимитед" компанияси Қашқадарё вилоятидаги Ўзбекистондаги энг йирик газ қонида компрессор станциясини қуриш бўйича қиймати **195,2 млн.долларлик** шартнома имзолади. Асосий кредиторлардан бири Исроилнинг "Хапоалим" банки бўлди ва ушбу лойиҳа 2003 йилнинг октябр ойида яқунланди ҳамда станция фойдаланишга топширилди. Исроил компанияси эса ўша пайтда **Ўзбекистондаги энг йирик хорижий инвесторга айланди.**

2000 йилнинг охирига келиб, Ўзбекистонда Исроилнинг уч йирик компаниясининг ваколатхонаси фаолият кўрастган, жумладан, қишлоқ хўжалиги бўйича лойиҳалари билан "М.А.Д." корпорацияси, томчилаб суғориш йўналишида "Негафим ЛТД" ва турли косметик маҳсулотлар билан шуғулланувчи "Лерона косметикс". Шунингдек, 2000 йилда Ўзбекистонда Исроил капитали иштирокида **24 та қўшма корхона** рўйхатга олинган. Ушбу корхоналар асосан савдо, озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқариш ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш соҳаларида фаолият кўрсатган.

2001 йил 6 июль куни Тошкент шаҳрида Исроил миллий инфраструктура вазири А.Либерман ва Ўзбекистон Бош вазири У.Султонов "Савдо-иқтисодий ҳамкорликни йўлга қўйиш истиқболлари тўғрисида"ги қўшма Декларацияни имзолادилар.

2003 йил ноябрь ойида "Бейтман" Ўзбекистондаги энг йирик корхоналардан бири Навоий кон-металлургия комбинати билан "Коклатас" ва "Даугизтау" конларидан **олтин қазиб олиш лойиҳасини** молиялаштириш бўйича шартнома имзолади. **Исроил лоббисининг аралашуви** билан ушбу лойиҳага Европанинг бир неча банклари 200 миллион доллар миқдоридоридаги кредит ажратди. Натижада ушбу конлардан йилига 5 тонна эмас 20 тонна олтин қазиб олиш имконияти юзага келди.

Шу билан бирга, давлатлар ўртасида кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш йўналишида яхши натижаларга эришилди. Қўшма семинарлар ташкил этилди ва ушбу соҳада Исроил тажрибасини ўрганиш мақсадида 100 дан ортиқ мутахассислар ва тадбиркорлар Исроилда малака олириш курсларида ўқитилди. 2003 йилнинг сентябрь ойида Тошкент шаҳрида ўз фаолиятини бошлаган кичик ва ўрта бизнес вакиллари учун консултация Маркази тақдироти ўтказилди.

Ўзбекистон – Исроил иқтисодий ҳамкорлигида **аграр соҳага** оид лойиҳалар устувор бўлиб келган. Икки давлатнинг табиий шароитларидаги ўхшашликлар ҳисобга олиниб, қишлоқ хўжалигини ривожлантириш учун чўлларни ўзлаштириш

борасида бугунги кунгача ҳамкорликда салмоқли лойиҳалар амалга оширилди. Исроилнинг Сде-Бокер кибуцида (жамоа хўжалиги) жойлашган Чўл институти ва Қизилқум чўли олимлари ўртасида ҳамкорлик алоқалари йўлга қўйилди.

Шу билан бирга Қорақалпоғистоннинг Тахтақўпир тумани фермерларига Исроилнинг энг сўнги суғориш технологияси, **45 та** томчилаб суғориш тизимлари фойдаланишга топширилди. Яна 5 та шундай тизимни илмий-текшириш институтларига тақдим қилинди. Ушбу технология қишлоқ хўжалигида сув танқислиги муаммосини ечишга ёрдам беради. Хусусан, Исроилнинг **NETAFIM** компанияси томонидан 160 та томчилаб суғориш тизимларини Қорақалпоғистон фермерларига етказиб берилди.

Маълумот учун: Исроилнинг томчилаб суғориш тизими (ускуна) 1 гектар ерни суғориш учун haftасига 600 литр сув сарфлайди.

2006-2008 йилларда Исроиллик тадбиркорлар ва ўша даврдаги Ўзбекистоннинг Исроилдаги элчиси Ф.Хакимов ташаббуси билан экологик фожеага айланган Орол денгизининг чўлга айланишини олдини олиш ва ундан қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштиришда самарали фойдаланиш бўйича Исроил билан икки томонлама ишчи гуруҳ тузилди. Ушбу лойиҳага Исроилнинг энг илғор компаниялари, **Netafim, Metzerplas Drip Irrigation, Tahal Consulting Engineers, Elpaz Enterprises & Development** кабилар катта қизиқиш билдирди.

Исроиллик тадбиркорлар билан ҳамкорликда Ўзбекистонда гўштни қайта ишлашга ихтисослашган кичик корхоналар тармоғи ишга туширилди. Шулардан бири Навои вилоятида ташкил этилган “Конимех оазис подукт” корхонаси 2007 йилда халқаро кўргазмада ўз маҳсулоти билан иштирок этиб, “Ўзбекистон бозоридаги энг яхши маҳсулот” номинациясида ғолиб бўлди.

Маълумот учун: Исроиллик мутахассислар томонидан республикаимиз ҳудуди яхши ўрганилган бўлиб, уларнинг хулосасига миувофиқ Навои вилояти гўшт ва гўшт маҳсулотларини ишлаб чиқаришда энг юқори салоҳиятга эга ҳисобланади.

Шунингдек, Фарғона ва Хоразм вилоятларида Исроилнинг “MARAFA” ва “MASHAB” фирмалари технологиялари асосида сут ва сут маҳсулотларини ишлаб чиқаришга ихтисослашган кичик корхоналар тармоғи ўз фаолиятини бошлади.

Вақт ўтиши билан, 2005 йил май ойида Андижонда юз берган воқеалар ва Исроилнинг унга ноқонструктив муносабати оқибатида, икки давлат ўртасидаги сиёсий мулоқот ва савдо-иқтисодий ҳамкорлик суръатини секинлашди. 2007 йил якунларига кўра,

давлатлар ўртасидаги савдо айланмаси, Ўзбекистон томони маълумотларига қарийб 40 млн.долл., Исроил маълумотларига кўра - 28 млн.долл. ташкил этди, шундан 25,6 млн.долл. Исроил экспортига тўғри келди.

А.Либерман 2009 йилда Исроил ташқи ишлар вазири лавозимини эгаллагач, мамлакат ташқи сиёсатидаги устувор вазифаларни аниқлади. Улар орасида Марказий Осиё давлатлари билан сиёсий мулоқотни янгидан шакллантириш ва улар билан **савдо-иқтисодий ҳамкорликни ривожлантириш катта эътибор қаратди.**

Аммо бугунги кунда ҳам икки давлат савдо-иқтисодий алоқалари мамлакатларнинг реал имкониятлари даражасидан анча паст даражаси сақланиб қолмоқда.

Шу ўринда, агар Исроил иқтисодиётига назар соладиган бўлсак, бугунги кунда Исроил иқтисодиётининг асосини **юқори технолик маҳсулотлар** (авиация, алоқа воситалари, электрон тиббиёт ускуналари, автоматлашган ва лойihalаштирувчи ишлаб чиқариш ускуналари, электроника ва бошқа), **қишлоқ хўжалиги ва озиқ-овқат маҳсулотлари** (катрошка, помидор, сабзи, шолғом, мандарин, қалампир, тухум, товук гўшти, сут ва бошқа) **фармацевтика маҳсулотлари, металл маҳсулотлари, қурилиш ва қурилиш маҳсулотлари, кимёвий маҳсулотлар, текстиль ва оёқ кийим, транспорт ускуналари, дастурий таъминот яратиш** ва бошқа соҳалар ташкил этади. Исроил қайта ишланган олмос, қадоқланган дори воситаслари, тиббий асбоб-ускуналар ва юқори технологик маҳсулотлар экспорти бўйича дунёнинг энг илғор давлатларидан бири ҳисобланади. Ўз ўрнида Исроил олмос, атомобиллар, нефт ва нефт маҳсулотларини йирик импортери ҳисобланади.

Исроил товарларининг чет элга экспорт қилиш ҳажми 2020 йилда **50,04 млрд.АҚШ.долл.** ташкил этди, бу 2019 йилга нисбатан **17,6% га кам.** ЯИМдаги улушига кўра, **хизматлар – 70%, саноат-28%, қишлоқ хўжалиги-2% ташкил этади.**

Исроилнинг асосий савдо-иқтисодий ҳамкорлари – АҚШ, Хитой, Германия, Гонконг, Туркия, Буюк Британия, Швейцария, Белгия, Италия, Ҳиндистон, Россия ва Африка мамлакатлари.

НАТИЖАЛАР ВА МУҲОКАМА

Фуқароларнинг даромадига кўра дунёдаги энг бой мамлакатлар ўнталигига кирган Исроилнинг 2020 йил якунларига кўра, ялпи ички маҳсулоти (ЯИМ) қарийб **395**

млрд.АҚШ.долл. етиб, аҳоли жон бошига 44 минг.АҚШ.долл. тўғри келди. Жумладан, 2020 йил охирида ишсизлар сони меҳнатга лаёқатли аҳолининг **20%** яъни **700 минг кишини** ташкил этди.

Ўзбекистон-Исроил савдо-иқтисодий алоқаларини ўрганиш ва таҳлил қилиш натижалари шуни кўрсатдики, алоқаларни йўлга қўйган дастлабки йилларда Ўзбекистондан Исроилга асосан **олтин, кумуш, пахта, жун ва тери** импорт қилган. Кейинчалик, Ўзбекистондан импорт қилинадиган товарлар рўйхатига **тўқимачилик, кимёвий моддалар, металллар** ва бошқа материаллар киритилди. Ўзбекистон эса Исроилдан **маиший, қурилиш ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари, асбоб-ускуналар, қора металллар, пластмасса маҳсулотлари, оптик маҳсулотлар, озиқ-овқат, қахва, чой, гўшт ва балиқ маҳсулотлари, дори-дармон** ва бошқа товарлар импорт қилади.

Бугунги кунда, савдо - иқтисодий ҳамкорлик соҳасида икки мамлакат ўзаро савдода (Савдо-иқтисодий ҳамкорлик тўғрисидаги Битимга мувофиқ) имтиёзли ва қулай муҳит тартиби ўрнатилган, аммо шунга қарамай, ҳамкорлик алоқалари ўрнатилганидан то ҳозирги кунгача товар айирбошлаш кўрсаткичлари мавжуд салоҳиятга жавоб бермай келмоқда.

млн.АҚШ.долл.

	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Товар айланмаси	68,1	42,5	41,1	44,1	55,6	47,8	40,4
Экспорт	17,7	13,5	15,3	15,2	19,1	15,7	4,4
Импорт	50,4	29,0	25,8	28,9	36,5	32,1	36,0
Сальдо	-32,7	-15,5	-10,5	-13,7	-17,4	-16,4	-31,6

Жумладан, 2020 йил якунларига кўра, Ўзбекистон Республикаси ва Исроил давлати ўртасидаги икки томонлама савдо ҳажми **40,4 млн.АҚШ.долл.** (-15,6%), шу жумладан экспорт **4,4 млн.АҚШ.долл.** (-75,0%), импорт **36,0 млн.АҚШ. долл** (+12,0%) ташкил этди.

Асосий экспорт йўналишлари: хизматлар (транспорт, туризм ва бошқалар) - **85,1%**; кийим-кечак, трикотаж ва аксессуарлар – **6,7%**; озиқ-овқат маҳсулотлари, узум, ёнғоқ ва тайёр озиқ-овқат маҳсулотлари - **2,1%** ва бошқа товарлар.

Исроил Ўзбекистонга асосан қишлоқ хўжалиги, чорвачилик ва тиббиёт соҳалари учун юқори технологик ускуналар, шунингдек, фармацевтика ва полиграфия

маҳсулотларини экспорт қилади. Ўзбекистондан эса асосан тўқимачилик ва қоғоз маҳсулотлари импорт қилинади.

Асосий импорт йўналишлари: механик ускуналар, саноат, лаборатория ва бошқалар. – **28,6%**, ёғоч ва ёғоч маҳсулотлари - **22,1%**, қурилиш материаллари- **10.1%**, электр жиҳозлари ва бошқа товарлар -**8.7%**.

Инвестициявий ҳамкорлик соҳасида Исроилдан 2020 йилда ўзлаштирилган тўғридан-тўғри инвестициялар ҳажми **2,4 млн.АҚШ.долл.** ташкил этди. Шунингдек, 2021 йилда – **13,5 млн.АҚШ.долл.** (2021-2023 йй. мўлжалланган Инвестицион дастурга киритилган 4та лойиҳалар эвазига) ўзлаштирилиши кўзда тутилмоқда.

Ҳозирги кунда Ўзбекистон Республикаси ҳудудида Исроил инвестицияси иштирокида **100 та корхона**, шу жумладан Исроил капитали 100% бўлган **39 та** хорижий корхона ва **61 та** қўшма корхонаси фаолият кўрсатмоқда. **Ушбу корхоналарнинг асосий фаолияти турлари қуйидагилар:** туризм, улгуржи ва чакана савдо, озиқ-овқат маҳсулотлари (музқаймоқ) ишлаб чиқариш, пластик қадоклаш, саноат-совутиш ва шамоллатиш ускуналари, гигиена маҳсулотлари, заргарлик, терини қайта ишлаш, маркетинг тадқиқотлари, молиявий ва бошқарув масалалари бўйича консалтинг хизматлари.

Шу билан бирга, бугунги кунгача икки давлат ўртасидаги автотранспорт воситаларининг қатновини тартибга солувчи келишув имзоланмаган. 2019 йилда автотранспорт орқали юк ташиш ҳажми **22,5 минг тоннани** ташкил этган бўлса, 2020 йилнинг 4 ойи давомида – **31,6 минг тонна** (+110 %).

Шунингдек, 2020 йилда темир йўл юк ҳажми **295,2 тонна** (-45 рейс), шу жумладан, импорт товарлар - **224,0 тонна** (-8,6 рейс) ва Ўзбекистон ҳудудида Исроил товарларининг транзити **71,2 тонна** (2019г.– 11.4 минг тонна) ташкил этган. Ҳаво транспорти соҳасидаги ҳамкорликнинг статистикасига кўра, 2019 йилда "Ўзбекистон Ҳаво йўллари" АЖ **410 рейсни** амалга оширган (+15,2%) **60,7** минг йўловчига хизмат кўрсатилган (-0,9%) ва 474,4 тонна юк ташилган (-44,5%) бўлса, 2020 йилда **64 парвоз** амалга оширилган (-6,4 рейс), **6,4 минг** йўловчига хизмат кўрсатилган (-9,5%) ва 125,6 тонна юк (-3.8%) ташилган. Шунингдек, 2020 йил 16 мартдан COVID-19 пандемияси сабабли вужудга келган эпидемиологик вазият муносабати билан мунтазам авиақатновлар вақтинча тўхтатилган.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Марказий Банкнинг маълумотиغا кўра, Ўзбекистонга Исроилдан

жисмоний шахсларнинг трансчегаравий пул ўтказмалари (шахсий трансфертлар) 2020 йилда 132,4 млн.АҚШ.долл. ташкил этган бўлса, бу кўрсаткич 2018 йилда 54,5 млн.АҚШ.долл ва 2019 йилда 58,6 млн.АҚШ.долл. ташкил этган. Ўзбекистондан Исроилга жўнатилган шахсий пул ўтказмалари эса 2020 йилда 3,7 млн.АҚШ.долл., 2019 йилда 4,3 млн.АҚШ.долл. ва 2018 йилда 4,2 млн.АҚШ.долл. ташкил этган.

Кейинги йилларда Исроил Ўзбекистон билан **ҳарбий-иқтисодий алоқаларни** ривожлантириш ва мустаҳкамлаш учун қадамлар қўйилмоқда. Тошкентга мунтазам равишда музокаралар олиб бориш учун Исроилнинг ҳарбий-саноат соҳаси вакиллари ташриф буюрди.

Ҳозирда, МДХ ҳудудида Исроил Мудофаа вазирлигининг хориждаги Исроил қурол ишлаб чиқарувчилари фаолиятини назорат қилувчи тузилмаси СИБАТ Қозоғистон ва Озарбайжонни ҳарбий-техник ҳамкорлик бўйича устувор йўналишлар сифатида белгилаган. Исроил мудофаа саноати раҳбарлари Озарбайжон бозоридаги позицияларини мустаҳкамлаш, Қозоғистон билан ҳарбий-техник ҳамкорликни кенгайтириш, Ўзбекистон билан ҳарбий ҳамкорликни янада фаоллаштириш ва Туркманистон қурол бозорига кириб боришга ҳаракат қилмоқда.

Исроилликларнинг Марказий Осиё минтақаси мамлакатларига ҳарбий экспортни кенгайтириш борасидаги қизиқиши бир неча сабабларга боғлиқ. Хусусан, Туркия билан ҳарбий ҳамкорлигини сезиларли даражада қисқартириши натижасида Исроил Озарбайжон, Қозоғистон, Ўзбекистон ва Туркманистон бозори эвазига Туркиядан кўрган зарари ўрнини қоплашни мақсад қилган.

Исроилнинг Ўзбекистон билан иқтисодий ҳамкорлигининг ўзига хос хусусияти шундаки, у иқтисодиётнинг стратегик йўналишлари энергетика, тоғ-кон саноати ва табиий ресурсларни қайта ишлаш бўйича ҳамкорликка эътибор қаратади.

Ўзбекистоннинг Исроил билан ҳамкорлик қилишидаги асосий мотивлари бу, инвестицияга бўлган эҳтиёж ва иқтисодиёт соҳаларини Исроилнинг янги технологиялар асосида ривожлантириш зарурати билан боғлиқ. Исроил иқтисодиётининг Ўзбекистон учун бирламчи аҳамиятга эга бўлган соҳалардаги инкор этиб бўлмас ютуқларга эришганлиги ушбу давлат билан ҳамкорликда иқтисодий алоқаларни ривожлантиришга ундайди.

Шу билан бир қаторда, Исроил учун ҳам муносабатларнинг иқтисодий компоненти муҳим аҳамиятга

эга. Исроил Ўзбекистонни йирик инфратузилмалар учун инвестициялар, ўзининг сўнгги юқори технологиялари ва замонавий курулларининг харидори, қимматбаҳо, камёб ва рангли металллар, буғдой ва пахта етказиб берувчи объект сифатида кўради. Хусусан, Ўзбекистоннинг Исроил учун алоҳида жозибадорлиги, унинг геосиёсий аҳамиятини оширган омил бу унинг углеводород

ва қимматбаҳо-фойдали қазилмаларнинг катта захиралари мавжудлиги билан боғлиқ.

Шу билан бир каторда, Ўзбекистонда жаҳон транспорт йўлларида узоклиги ва автомобил йўли орқали боришнинг қийинлиги туфайли ишлов берилмаган хом ашё захираси мавжуд. Шу сабабли, Ўзбекистон Исроилни табиий ресурсларни қазиб олиш ва қайта ишлаш соҳасида кўплаб лойиҳаларни амалга ошириш имконияти билан ўзига жалб этади.

ХУЛОСА

Хулоса ўрнида айтиш мумкинки, икки давлатнинг иқтисодий ривожланганлигининг турли даражалардалиги ва **Ўзбекистон ва Исроил бозорларининг ўзаро мувозанатлашмаганлиги** бугунги кунда савдо-иқтисодий соҳанинг етарлича ривожлантиришга тўсқинлик қилмоқда.

Шунингдек, Ўзбекистон ва Исроил ўртасидаги иқтисодий алоқалар тизимида икки давлат ҳам ўз манфаатларидан келиб чиқиб, мавжуд имкониятлардан максимал даражада фойдаланмасдан келмоқда.

REFERENCES

1. Костенко Ю.И. Эволюция «Периферийной стратегии» Израиля (1990-2017 гг.)(На примере политики в Центральной Азии): дис. ... канд. ист. наук.- М.: МГИМО, 2018, С.133 // Веб сайт- https://mgimo.ru/science/diss/Kostenko_diss.pdf
2. Костенко Ю.И. «Новая периферийная стратегия» Израиля. / Ю.И. Костенко // Вестник МГИМО-Университета. 2017. 1(52). С.108
3. Халеви Э. Бывший шеф разведки: Моссад никогда не устраивал государственных переворотов. [Электронный ресурс] / Э. Халеви // IZRUS – Режим доступа: http://izrus.co.il/obshie_novosti/news/2011-04-07/
4. Фальков М. Кнессет взялся за «советских» мусульман. [Электронный ресурс] / М. Фальков // IZRUS – Режим доступа: <http://izrus.co.il/article/1015.html>.
5. Месамед В. Израиль и Республика Узбекистан: сотрудничество в экономической и социальной сфере, 2011г. // <http://www.iimes.ru/?p=13810>

6. Фальков М. «Русские пятна» в деле Ольмерта». // IZRUS – Режим доступа: <http://izrus.co.il/oligarhi/article/2008-08-01/1510.html>
7. Блуа А. Израиль Начинает Свою Игру В Центральной Азии, 23 август 2001г. // Веб сайт-<https://russian.eurasianet.org/node/54709>
8. Месамед В.И. Израиль в Центральной Азии: грезы и реальность. Москва, 2012, с.86.
9. Фальков М. Кнессет взялся за «советских» мусульман. [Электронный ресурс] / М. Фальков // IZRUS – Режим доступа: <http://izrus.co.il/article/1015.html>
10. Новые направления внешней политики Израиля. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://news.israelinfo.ru/tribune/30828>

